

Snaptun - Hjarnø

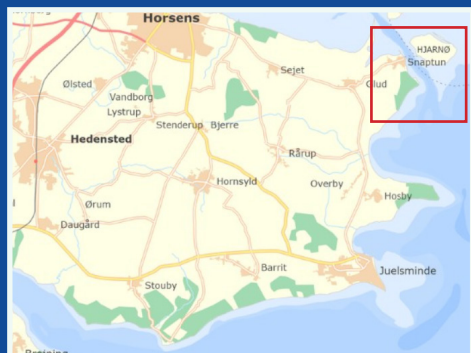
Kysthistorier – kysten rundt om Bjerre Herred nr. 2

Kysthistorie-serien omfatter 7 vandretursfoldere med mere end 200 "historiske steder", der er værd at besøge.

På vandreture langs kysten rundt om Bjerre Herred kan man få fine naturoplevelser og finde spændende spor fra fortiden.

Kysten rundt om Bjerre Herred rummer et hav af spændende historier og en betagende natur, der spejler sig i bølgen blå.

Så tag vandreskoene på og gå en tur i historien med udsigt til frisk luft, bølgeskulp og skønne naturoplevelser.

I bogen "Kysthistorier - til fods langs kysten rundt om Bjerre Herred" fortælles videre om stedernes historier, natur og herligheder. Her er flere lokale beretninger om bl.a. landskabet, folk, skovene og dyrelivet.

Man kan hente folderne med alle kysthistorierne ved at scanne QR-koden eller ved at gå ind på

gludmuseum.dk/kysthistorier

De første

Allerede stenalderfolket syntes godt om landet her mellem hav og fjord. Deres bopladser ved stranden er senere oversvømmet af havet, og det har givet nogle enestående bevaringsforhold, hvor også genstande af træ er bevaret.

Vikinger

Det ser også ud til at vikingerne har flokkedes her. De tabte den smukke "Snaptunsten" i strandkanten og efterlod deres krigere i grave omkranset af sten i form som skibe. Mange af skibssætningerne på Hjarnø er forsvundet, men der er stadig fine eksempler tilbage.

Forsvaret af Horsens Fjord

Hjarnø Sund er indsejlingen til Horsens Fjord. Tilbage i 1500-tallet byggede man en kanse ved Hesteodde, så man kunne afvise fjender, der kom ad søvejen. Man udbyggede under Svenskekrigene i 1600-tallet med den højtliggende "Svenskeskansen" syd for Snaptun. Omkring år 1800 anlagde man de svært bevæbnede "Lille Batteri" ved Hesteodde og "Store Batteri" ved Hundshage.

Præstebroen ved Snaptorn

Fra den øde strand nedenfor marken Snaptorn satte Gludpræsten over, når han skulle betjene sin menighed på Hjarnø. Kirken havde man bygget bekvemt for præsten lige i strandkanten på den anden side af sundet. Hjarnø Kirke var anneks til Glud Kirke og i flere generationer var både øen og kirken ejet af præster og godsejere i Glud-familien.

Snaptun

Mens der havde boet folk på Hjarnø i umindelige tider, var det først omkring midt 1800, at nogle fiskere slog sig ned ved stranden hen mod Tønballegaard. De byggede huse af kampesten foret med tang og tage tækket med strå.

Snaptun Handelsplads

De gode kompriser i midten af 1800-tallet førte til opførelsen af det store kornpakhuis i Snaptun. Bønder fra Bjerre Herred leverede korn til pakhuset, hvor sækkene blev hejst op og kornet lagt ud på lofterne, indtil det skulle udskibes. Snaptun blev et knudepunkt med købmandshandel, postbåde, færger og færgegård.

Dampskibsmolen

Stenmolen med et brohoved af træ nåede ud til det dybe vand, så store skibe kunne lægge til. Kornet blev udskibet til bla. Norge og England og retur kom træ og kul. Broen blev anløbssted for Horsens Dampbaade to gange om dagen - morgen og aften – og for lods- og færgébåde flere gange i døgnet.

Snaptun Havn

I 1933 gik fiskerne sammen om at købe broen, der var ejet af købmanden. De anlagde "den østre mole" og havnen stod færdig i 1935. På det tidspunkt var der foruden flere mindre fiskerbåde også 2-3 stenfiskere i havnen. I 1942 fik havnen fiskeeksport-forretning og filetfabrik. I 1956 blev der etableret bolværk på en del af stranden inde i havnen og i 1959/1960 et færgeløje til Endelavefærgen "Ravnsborg".

Hjarnø Mølle

I 1764 fik Hans Glud kongelig bevilling til at bygge en vejmølle på Hjarnø. Den lå ud til stranden mod vest med en lille havn, og blev ofte besøgt af bønder fra fastlandet. De hentede også uld- og linnedtøj på øen, for i hver gård og hus stod en væv, hvor både kone, datter og pige vævede sommer og vinter.

Færgemænd

Den første officielle færgemand og postfører var Jørgen Juul fra 1906. Det foregik først for sejl og senere for motor. I 1929 overtog Anders Juul og fra 1938 Niels Henriksen.

Fra 1966 overgik færgefarten til et fælleseje for Hjarnøboerne. Med købet af bilfærgen "Hjarnøsund" i 1969 og senere "Hjarnø" blev det nødvendigt med et rigtigt færgeløje i Snaptun. Færgeløjet blev siden udvidet, så der blev plads til den større Endelavefærgen langs molen og Hjarnøfærgen ved siden af.

Lodserne

Hjarnøboerne var tæt knyttet til havet og mange hjarnømænd fungerede som "kendt mand", der hjalp fremmede skibe gennem sund og fjord ind til Horsens Havn. Lodseriet var frit indtil o. 1850, hvor man ansatte den første fastlods på Hjarnø. Der var lodser på Hjarnø indtil 1972.

Tønballegård

Den fine ler i skrænten ud mod Tønballegård blev udnyttet til teglproduktion. Teglværket lå lige ned til stranden, så det var nemt at udskibe tegl fra Tønballegård ud for det lille bådehus, der ligger der i dag.

Tønballegård

Gården blev skabt ved sammenlægning af jord fra andre gårde. Den fornemme hovedbygning i villa-stil blev bygget af mursten fra Tønballegård Teglværk. Avisbygningerne blev opført med hjælp fra dygtige stenhuggere. Tønballegård blev købt af staten i 1981, men bygningerne er i dag igen i privateje. Tønballegård Skov er offentlig skov med fri adgang.

Svenskeskansen

Skansen er i dag bevæbnet med to kanoner fra linieskibet Christian VII, der forliste ved Anholt i en storm i 1787. Ejeren af Tønballegård købte dem på auktion i 1906.

Kanonerne fik nye vogne (rapporter) i 2020.

Store Batteri

Skansen ved Hundshage var et stort 5-stjernet anlæg med tunge 12-punds kanoner, skyttegrave, volde, to barakker, et krudttårn og et blokhus bygget i 1801. Hundshage var dengang en lav strandeng, der strakte sig 200 m længere ud en den nuværende kyst. I løbet af de sidste 100 år har havet ædt sig ind på Hundshage og fjernet 4-5 ha med hele Store Batteri. Sandet fra den nedbrudte Hundshage har lagt sig hen langs stranden mod Snaptun, så kysten er vokset længere ud og sandet har begravet de tidligere stenmøller.

Borre Knob Sporet på ca. 4½ km går fra Nordmarksvej ud omkring Borres banker.

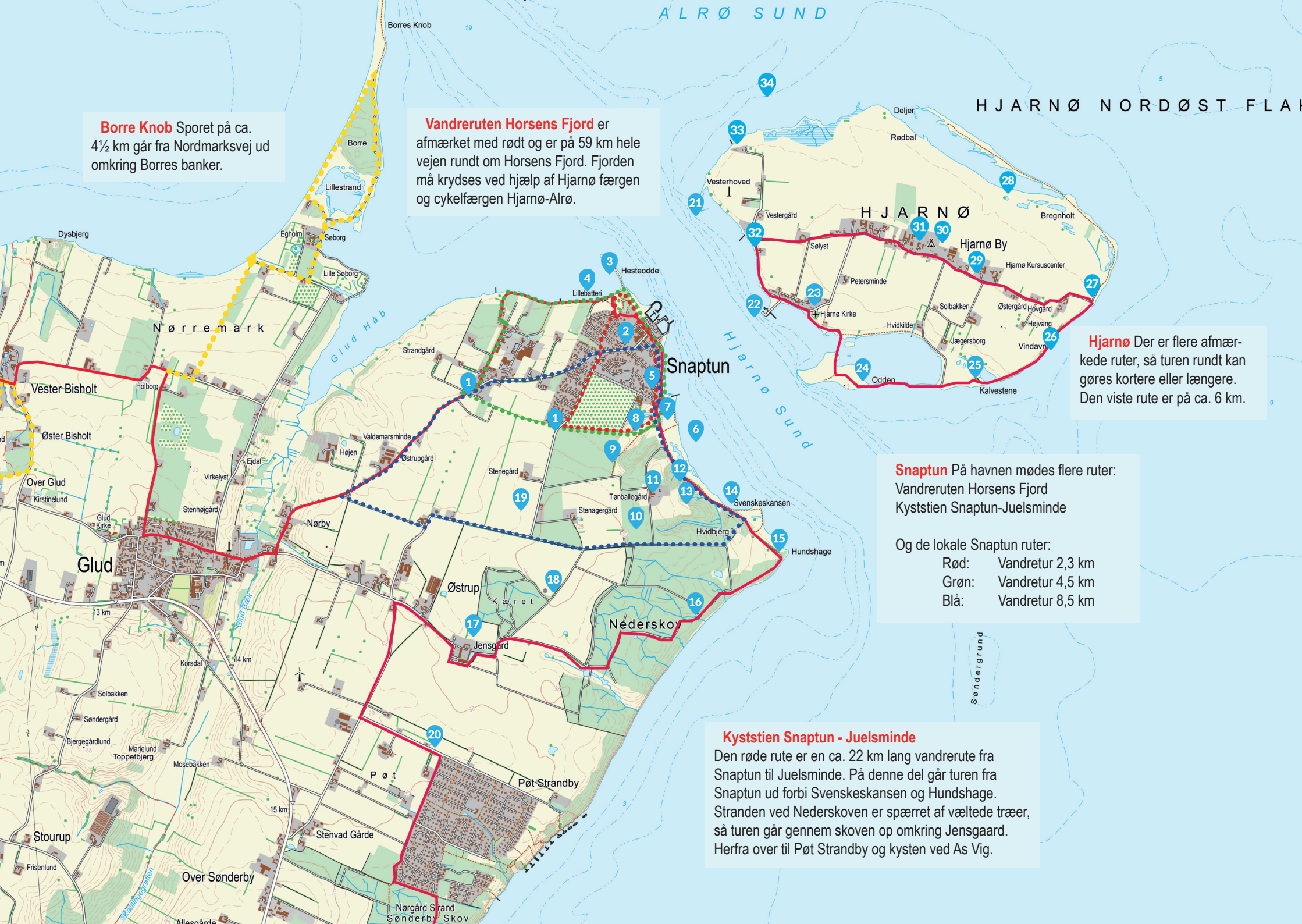
Vandreruten Horsens Fjord er afmærket med rødt og er på 59 km hele vejen rundt om Horsens Fjord. Fjorden må krydses ved hjælp af Hjarnø færgen og cykelfærgen Hjarnø-Alrø.

Hjarnø Der er flere afmærkede ruter, så turen rundt kan gøres kortere eller længere. Den viste rute er på ca. 6 km.

Snaptun På havnen mødes flere ruter:
Vandreruten Horsens Fjord
Kyststien Snaptun-Juelsminde

- Og de lokale Snaptun ruter:
- Rød: Vandretur 2,3 km
 - Grøn: Vandretur 4,5 km
 - Blå: Vandretur 8,5 km

Kyststien Snaptun - Juelsminde
Den røde rute er en ca. 22 km lang vandrerute fra Snaptun til Juelsminde. På denne del går turen fra Snaptun ud forbi Svenskeskansen og Hundshage. Stranden ved Nederskoven er spærret af væltede træer, så turen går gennem skoven op omkring Jensgaard. Herfra over til Pøt Strandby og kysten ved As Vig.

1 Snaptun bysten Ved begge indfaldsveje til byen står der flotte bysten med motiver inspireret af Snaptunstenen fra vikingetiden.

2 Snaptun Byen er vokset op omkring det store kornpakhuis og havnen. Der er færgefart til Hjarnø og Endelave.

3 Hesteodde Odden strækker sig nordover og vokser år for år. Længst ude kan man følge en krumoddes dynamik.

4 Lille Batteri Der var en skanse fra 1500-tallet lidt vest for Lille Batteri. I dag ses Lille Batteri kun som en forhøjning i terrænet.

5 Tolderhuset Fragtskibe på vej til Horsens blev bordet af toderen ved Snaptun. Tolderhuset og Tolderbroen ligger der stadig.

6 Tønballekrog Den lille vig var nødhavn, når bølgerne i Kattegat blev for høje. Her var læ for de fleste vinde.

7 Bådehuset Bygget af Tønballegårds ejer til opbevaring af lystbåde. Der er en stenbro ud for huset, men den er efterhånden sandet helt til. Der er en fin landskabsudstilling i Bådehuset med fortællinger fra Snaptun og Tønballe.

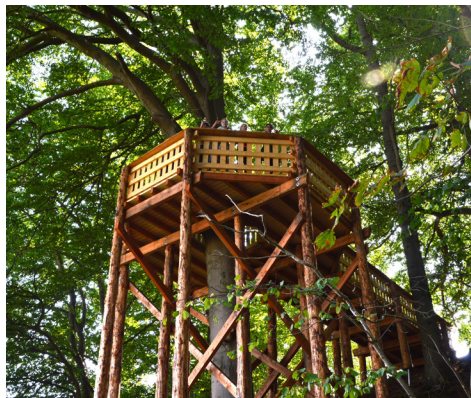
8 Tønballe Teglværk Teglværket lå på det flade areal op mod skoven bag Bådehuset. Her var teglværk fra ca. 1853 til 1888.

9 Sti En sti fører fra Teglværksdalen op til Tønballevej og Tønballe Skov.

10 Shelterplads Der er fri adgang til Tønballe Skov, hvor der er bl.a. er skov-fitness og en shelterplads med 3 shelters og bålplads.

11 Tønballegaard De flotte avlsbygninger på gården er noget af det ypperste stenhuggerarbejde.

12 Udsigtstårn Der er en fantastisk udsigt til Snaptun og Hjarnø fra det flotte tårn, der er bygget op omkring et stort bøgetræ.

13 Stierne Fra udsigtstårnet kan man følge Kyststien videre ud forbi Svenskeskansen eller man kan gå op i Tønballe Skov via en sti, der går op over marken ved siden af tårnet.

14 Svenskeskansen Skansen ligger på skrænten højt over Hjarnø Sund. Den lå tidligere åben uden træer omkring, så der var et godt udsyn over både land, hav og sund.

15 Hundshage Her lå den tungt bevæbnede skanse, "Store Batteri", fra Englandskrigene omkring år 1800. Hundshage og skanse er nedbrudt af havet i løbet af de sidste 100 år.

16 Strandvejen Vejen fører op til den private skov.

17 Jønsgaard Kyststien går forbi den smukke bindingsværksgård fra 1753.

18 Stendige Her er de sidste rester af et stendige, der engang har omkranset et stort overdrev rundt om det der blev til Snaptun by.

19 Stenager Markerne ved Snaptun er rige på sten. Det ses af gårdnavne og af de mange stenhuse - bl.a. pakhuset på havnen i Snaptun.

20 Pøt Her lå tidligere en række landarbejderboliger langs vejen. I 1970'erne begyndte man at bygge sommerhuse og Pøt Strandby opstod.

21 Den hvide sten Søvejen til Horsens går gennem det smalle og dybe Hjarnø Sund. Hjarnø Kirke og "den hvide sten" var gode pejlemærker.

22 Hjarnø Havn Man byggede en smal stenbro med troljebane i 1885. Der kom fast dampskibsforsbindelse til fastlandet. Broen blev udvidet ca. 1955, så man kunne køre ud til brohovedet.

23 Hjarnø Kirke En lille middelalderkirke rejst lige i strandkanten. Som noget enestående er kirkeskibet en model af et vikingskib. Kirkegården har bevaret 1800-tallets traditionelle indretning med lave hække om gravstederne.

24 Odden Der var et lille traktørsted på Odden fra 1938. Horsens Kommune købte Odden i 1943 som rekreativt område for byens beboere - og plantede lægivende hybenroser.

25 Kalvestene Hjarnøboerne har nok altid vidst, at der lå noget specielt ved Kalvestene og i 1935 udgravede Nationalmuseet med øboernes hjælp 10 skibssætninger. Der har været flere - måske 30 - men før stedet blev fredet, blev stenene brugt som byggemateriale.

26 Vindavn I skræntens øverste kant kan man nogle steder se mørke affegninger efter saltsydernes ildsteder. Øboerne brændte tang og udvandt salt af asken.

27 Hovedvejen En "rundtur" på Hjarnø går tværs over øen på Hovedvejen. Her ligger øens gamle gårde på rad og række, sammen med tidligere tiders smedje, skole, og mejeri.

28 Fuglekolonier Der er et rigt fugleliv med raste- og ynglepladser for ænder, vadefugle, måger og terner. Hjarnø ligger i et internationalt beskyttelsesområde for kystfugle.

29 Lodsgården Hovedvejen 33, fik sit navn efter at Mads Rasmussen - den første fastlods - flyttede ind.

30 Hjarnø Camping Kåret som "Danmarks hyggeligste campingplads". Der er hytter til leje, hvis man kommer uden telt eller campingvogn.

31 Hjarnøhuset Stuehuset fra gården, der lå her blev flyttet til Glud Museum i 1958.

32 Gangsti Her kan man gå på en sti langs stranden til havnen eller fortsætte ud ad Nordre Strandvej.

33 Hjarnø Mølle Ved en lille havn bygget af sten ud for møllen kunne der ligge flere både. Siden er stenene fjernet eller spredt af havisen. Den dybe rende, der når ind mod møllen fra vest, kaldes stadig Møllerenden.

34 Den store fisk Her strandede i 1770 "en stor fisk", som viste sig at være en kaskelothval. Hjarnøboerne fik den slået ihjel med stort besvær og udvandt bl.a. 100 tønder tran. Ryghvirvlerne kunne bruges som huggeblokke og ribbenene til udsmykning. Begge dele kan man finde i Hjarnøhuset.

Glud Museum

På Glud Museum kan man se flere bygninger og genstande fra egnen.

Man kan bl.a. komme ind i Jensgaards gamle smedje og i Udstillingshallen er der inventar fra Snavstun Handelsplads' første købmandsbutik.

Hjarnøhuset

Glud Museum har bevaret stuehuset fra en af de gamle Hjarnøgårde. Det blev flyttet til museet i 1958 og indrettet med inventar fra Hjarnø.

Her er en alkove fra Møllegården med hul til katten, så den kunne komme ind til musene.

I stuen står en stor væv af den slags, som tidligere stod i de fleste gårde og huse på Hjarnø. Det siges at traditionen stammer fra dengang Hjarnømænd drog til søs og lod kvinder og børn alene tilbage på gårdene.

Siden blev mændene hjemme og passede deres gårde og marker, men ind imellem tog de en tårn som "kendt mand" med at lede de store sejlskibe sikkert gennem Hjarnø Sund og sejltrederne i den lavvandede fjord ind til Horsens Havn.

Pas på naturen - på turen

På turen rundt hvor land og hav mødes er naturens kræfter tydelige.

Er det lavvandet kan man gå langs stranden på lange stræk, men flere steder er der spærret af jord, sten eller træer, der er væltet ned af skrænterne og ligger på stranden og ud i vandet. Her må man søge ind i landet og finde en vej udenom spærringen. I den forbindelse er det vigtigt at huske på "færdselsreglerne" derude:

Man må bevæge sig til fods:

- på offentlige arealer
- på private arealer på anlagte veje og stier
- på udyrkede arealer, der ikke er indhegnet
- på stranden
- på offentlige arealer er der adgang året rundt
- på private arealer er der kun adgang fra kl. 6 til solnedgang

På stranden må man ikke opholde sig nærmere end 50 m fra beboelse og på andre arealer ikke nærmere end 150 m fra beboelser.

Husk som gæst at respektere disse afstande og udvis respekt for privatlivet for de mennesker, som bor i området.

Folderen er udarbejdet som en del af projekt "Kysthistorier" under Glud Museum med støtte fra Nordea-fonden, Hedensted Kommunes fælles landdistriktsråd, Friluftsrådet og Glud Museum.

